

Conferència 'Llibertat, cultura i talent: pilars de la República Catalana'
Ateneu Barcelonès, 27 de febrer de 2019

Benvolgudes amigues i amics,

El catalanisme, que és un moviment viu, ha anat evolucionant des d'aquell primer miracle que va ser la Renaixença. A quatre gats se'ls va acudir aturar-se un dia, escoltar la seva parla, i adonar-se que allò que sentien era una llengua. A partir d'aquí uns van descobrir que hi havia hagut una història, i unes tradicions, i un dret i un folklore. El catalanisme, doncs, té un origen cultural.

Però contra aquell esllanguiment jocfloralista i una mica estèril, s'alçaria un primer teòric del catalanisme polític, Valentí Almirall, que va fracassar si per triomf entenem l'èxit. Però algú havia de dir-ho. I va ser ell. Reformulat, l'esclat del catalanisme arriba amb la modernitat i la brillantor dels homes de la Lliga. Els joves Prat de la Riba, Cambó, Abadal, Ventosa, són un corrent d'aire fresc que ho capgira tot. No només teoritzen, volen fer política. Són policy makers.

Des d'aquell moment, el catalanisme reformista queda instal·lat en l'eix central de la política catalana, i als seus extrems s'hi situen els federals i els —poquíssims— independentistes del moment. La idea imperial de Prat i la reforma camboniana d'Espanya centren el discurs. Però arriba un moment que la nació no en té prou.

Apareixen aleshores els homes d'Acció Catalana, els Rovira i Virgili, Bofill i Mates o Nicolau d'Olwer, refinats i estetes, estudiosos i divulgadors de l'alta cultura, incompatibles amb totes les modalitats de populisme i xaronisme. Aspiraran a ser ciutadans lliures —començant per la llibertat d'esperit— d'una futura pàtria lliure. Naturalment, van fracassar.

És aleshores el moment de Macià i d'Esquerra. Mouen el centre del moviment catalanista. Es fa més "democràtic", més "popular", arriba a capes on mai el catalanisme no havia arribat. Però continua essent, bàsicament, un moviment que encara no es planteja —parlo en termes generals— la secessió.

Excepte Macià mateix i els seus seguidors, i Carrasco i Formiguera, no em fa la impressió que poguéssim comptar gaires independentistes més. És lògic perquè se surt d'una dictadura, la de Primo de Rivera, i l'encaix amb una Espanya democràtica i republicana torna a ser possible.

Amb Companys, el projecte nacional bascula cap a un projecte més purament republicà. Però el catalanisme continua lligant la seva sort a la cultura.

Amb el pujolisme passarà una cosa semblant. El nou “pacte constitucional” sortit de la segona —i terrorífica— dictadura franquista, torna a posar el moviment catalanista en la línia del pacte amb Madrid.

Més endavant ja tindrem ocasió de parlar de l'intent de genocidi franquista. Però avancem ara cap als anys pujolians.

Sota el president Pujol vam sentir-nos segurs, protegits, on ens era fàcil bandejar qualsevol especulació que ens desconnectés de la realitat més immediata de la reconstrucció nacional, per utòpica i evasiva. Calia insistir en les coses més elementals, calia bastir les parets principals i els fonaments de l'edifici cultural, perquè res no havia quedat dempeus. Valgui com a exemple, l'extraordinari impuls cultural del conseller Max Cahner (i l'encert del president Pujol de saber qui podia fer aquella tasca imprescindible).

És una petita tradició catalana la que fa que de manera bastant regular en el temps cada dues o tres generacions hem de tornar a començar de nou a alçar els fonaments.

Però, malgrat tots els malgrats, el president Pujol va tenir l'habilitat de saber construir un imaginari col·lectiu àmpliament compartit, de projectar una idea de país i de fer del país un projecte. I no semblava massa raonable desviar-se'n. Ara bé, a poc a poc, ja en el tombant de segle, va anar apareixent en escena el cofoisme o la solució adaptativa, que alguns anomenaren ‘peix-al-covisme’.

La fi del pujolisme va tornar a fer encarar-se el país davant del seu mirall, vint-i-tres anys després.

I és que la democràcia té algun preu a pagar. La normalitat democràtica, la rutina, el dia a dia, va anar fent que poc a poc s'anés constatant l'autèntic tarannà del que es pretenia nou i democràtic Estat espanyol. I quan els drets i les llibertats són amenaçats, i el dret d'autodeterminació és negat una vegada i una altra, la gent, normalment, se'n va, perquè el risc acaba essent que et tirin escales avall. Sincerament, sempre preferiré la primera opció.

El referèndum de l'1 d'octubre va situar, per primera vegada, un escenari nou en el moviment catalanista. Ens en vam anar. Ara sí que l'eix havia girat i l'independentisme consolida un espai central que ambicionava, que semblava possible, però que no acabava d'arribar mai. L'1-O significa guanyar la centralitat.

Aquesta és la clau del moment actual. Fora de l'espai central del catalanisme, ocupat per l'independentisme, als extrems, s'han situat els catalanistes moderats o reformistes i els federalistes. El canvi que això suposa és extraordinari.

El catalanisme reformista va quedar enrere. Vam adonar-nos que l'única manera com podíem realment fer atractiu el futur de viure en normalitat, demanava vincular el futur de la nació amb la llibertat. És a dir, amb ser part del món.

És a dir, amb la independència.

Però, i aquesta és la pregunta del debat d'avui, on queda la cultura, ara?

Repeteixo, el moviment sobiranista català ha aconseguit, al llarg de les dues últimes dècades, amb el cim del primer d'octubre, conquerir **un espai de centralitat i normalitat política** inimaginable anteriorment.

Fruit d'aquesta expansió i de la seva transversalitat (d'edats, d'extracció socio-econòmica, de procedència, de llengua), les motivacions que fins ben entrats els anys noranta eren pràcticament les úniques que esgrimia l'independentisme (basades en la identitat, per resumir-les en un sol mot, amb el benentès que això equival a donar a la llengua i a la cultura caràcter de fonament, i en els drets històrics), actualment s'han multiplicat i, sovint, s'han allunyat molt del nacionalisme basat en la identitat que es troba en l'origen del moviment independentista.

Entre les motivacions que avui poden esgrimir molts catalans per voler trencar definitivament la seva vinculació política amb Espanya, més enllà del compromís cultural i lingüístic, s'hi han afegit també, entre altres:

-el maltractament **econòmic** i l'incompliment sistemàtic de la promesa d'inversions a Catalunya;

-la **catalanofòbia** que amara la majoria de mitjans de comunicació espanyols;

-la manca pràcticament absoluta de **resposta solidària** per part de partits polítics, intel·lectuals i altres veus autoritzades d'àmbit espanyol davant dels atacs reiterats, les informacions distorsionades i les falsedats difoses des de tota mena d'altaveus espanyols;

-de la sentència de l'Estatut ençà, l'evidència que les decisions del Parlament de Catalunya, així com les que el poble de Catalunya expressa en referèndum no mereixen cap mena de respecte als poders fàctics (partits i TC) espanyols. Per tant, el que suposa de **pèrdua efectiva de sobirania**.

-de l'1-O i l'empresonament dels presos polítics ençà, la constatació que els cossos de seguretat i la justícia espanyola actuen sota directrius polítiques. Per tant, el que suposa de **pèrdua efectiva de drets civils i polítics**.

En conseqüència, podríem afirmar que el creixement del moviment independentista ha estat possible gràcies a un cert desplaçament de les raons d'identitat, culturals i lingüístiques que històricament li havien donat el seu sentit (però que potser també l'havien mantingut en una posició minoritària).

Repeteixo, però, la pregunta que ens cal fer: què en fem de la cultura avui?

Doncs bé, nosaltres, el Govern de Catalunya, hem decidit que necessitem saber que podrem llegir un futur raonable a les següents generacions, que mantindran el fil conductor que ens lliga a la història que ens ha fet. I per això volem una cultura viva, és a dir, aquella que és capaç de fer evolucionar els continguts que la formen, els

símbols i les al·legories que la mostren, les narracions i els relats que l'expliquen, els discursos que la fan projectar-se i traduir-se, els projectes que la fan necessària per a la seva gent i que li permeten dialogar amb altres cultures.

Lluny d'essencialismes, que ja fa temps que es van abandonar, ens cal una cultura oberta i permeable, ha estat així i ha de ser així si es vol desenvolupar durant les dècades vinents. La cultura no té una foto fixa, és una imatge en moviment que reclama acció i interpretació a parts iguals, reacció i reinterpretació permanents.

La cultura que ens interessa, és també una forma de reforçar la democràcia, una cultura democràtica que construeix possibilitats. En diem el quart pilar del benestar de la societat —conjuntament amb els altres tres: el creixement econòmic, la inclusió social o la cohesió social i la sostenibilitat ambiental.

La cultura és el que ens fa comprendre els altres tres punts, és el que ens permet descriure'ls, és el que ens permet construir polítiques de progrés. És això republicà? Cadascú ho ha de jutjar, però el que sí que podem afirmar és que és contemporani i que pot ser compartit, amb la condició que sigui des de la llibertat, des del consens democràtic que implica la servitud voluntària. La cultura republicana, a Catalunya, la volem inscriure en aquest marc.

Vull insistir en aquest punt. D'entre les característiques pròpies, identificatives, d'una república contemporània, en destaca la cultura de la llibertat, o si es vol, la llibertat entesa com a dinamitzadora de la cultura i potenciadora del talent.

La dictadura, el despotisme o l'autoritarisme necessiten una societat privada d'informació, de formació i d'innovació, d'esperit crític i de controvèrsies polítiques i culturals, mentre que les repúbliques, les democràcies, estan legitimades en la mesura en què contribueixen al desenvolupament cultural de la societat i a preservar-ne els drets i llibertats individuals dels seus ciutadans.

És un fet històric incontestable que la cultura catalana ha florit amb esclat, amb enorme talent, i s'ha expandit durant els períodes històrics en els quals la llibertat política ha tingut més incidència social, més incidència pràctica, palpable, en la biografia particular de cadascun dels ciutadans i ciutadanes del nostre país.

La cultura catalana no és ni una cultura fòssil ni de museu, tampoc no és una cultura que tingui problemes particulars de subsistència. Tots els problemes de la cultura catalana, els que afecten la continuïtat de més de deu milions de ciutadans i ciutadanes europeus són problemes induïts, explicables per una endèmica manca de llibertat col·lectiva.

La cultura catalana ha patit una formidable persecució política que, històricament, durant molt de temps, ha intentat fer-la desaparèixer, esborrar-la del mapa. La nostra cultura, com diria Josep Benet, que en va estudiar el fenomen, és la supervivent d'un intent de genocidi cultural perfectament organitzat.

La cultura catalana no és una curiositat del passat ni una entelèquia peculiar de quatre somniadors o de quatre polítics.

La cultura catalana és la forma particular, específica, en què cristal·litza la tradició occidental, en la que es concreta tota la formidable tradició de la cultura europea i mediterrània en aquest punt concret de la geografia que ocupem nosaltres.

Ser catalans és la nostra manera de ser fills de la cultura llatina i de la tradició humanista, de la mateixa manera que ho és la cultura italiana, per exemple. És per això que podem dir que la cultura catalana és civilització. És ciència, és coneixement, és art, és creativitat i és talent.

Poseu-li els noms que vulgueu, d'Antoni Gaudí, Joan Miró, Domènech i Montaner, Joanot Martorell, Ausiàs March, Narcís Monturiol, Pau Casals, Mercè Rodoreda, Josep Carner i Montserrat Abelló són només algunes mostres del talent indiscutible que ha generat la cultura catalana al llarg dels segles.

De fet, el període històric en què la cultura catalana ha pogut desenvolupar-se amb més llibertat i, conseqüentment, ha pogut oferir mostres d'un talent més identificable, ha estat el període dels primers trenta-cinc anys del segle passat, el període que va des de la fundació del moviment de la Solidaritat Catalana el 1906, la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans l'any següent, fins al final de la Guerra Civil el 1939, passant per l'establiment de la Mancomunitat de Catalunya el 1914.

El món anterior a la guerra que Josep Pla descriu en l'immens fresc que és l'*Obra Completa*, un món català arrossegat pel fenomen determinant del noucentisme, un fenomen que s'ha definit com l'intervencionisme actiu de la política en favor de la cultura, un fenomen que havia d'acabar per desencadenar l'esclat de les avantguardes de tot pèl i ploma i la continuació d'un post noucentisme, d'una cultura quallada d'innovacions, de creativitat, de talent, de diversitat, de riquesa en tots els àmbits.

En ple debat sobre el sentit profund de què volia dir, en realitat, la modernitat i sobre quin protagonisme es reservava a la tradició. Fou una polèmica fecunda perquè és la que fa bategar l'obra de tots els nostres primers artistes i creadors, sense excepció.

Fou d'aquest magma cultural del qual neix la Segona República Espanyola, a la recerca d'una nova ètica cívica i d'una nova política indestruïble de la cultura. La Segona República Espanyola va ser iniciada des de Catalunya —amb la proclamació de l'Estat Català per Francesc Macià—, de la mateixa manera que la Primera República Espanyola procedeix d'una proclamació inicial, frustrada, a Figueres de 1843.

Entre la Mancomunitat i la Generalitat republicana, que continua i amplia l'anterior, les primeres dècades són l'escenari en què es produeix un fenomen de gran transcendència cultural, política i social. Un fenomen sense gaire precedents. La unitat estratègica entre el món de la cultura i el món de la política.

La complicitat ciutadana entre polítics, creadors, ensenyants, arquitectes, botiguers, menestrals, metges, i tota mena de professions liberals en el projecte de pervivència i enfortiment de Catalunya. Sempre a través de la innovació, de l'alt rendiment cultural.

És l'anomenat pujolianament "fer país" o "Catalunya endins", en els anys republicans. Perquè el patriotisme catalanista no es tradueix, com en altres països europeus, en esforços bel·licistes, imperialistes o simplement violents. El catalanisme polític no produirà mai un moviment polític equiparable al feixisme italià però sí que es produirà una altíssima exigència cultural que farà de Catalunya una potència cultural de primer ordre a tot Europa.

Aquesta puixança cultural seduirà el talent dels principals actors polítics i culturals, els

artistes, literats, arquitectes, pintors, escultors. La unitat estratègica del catalanisme, sigui quina en sigui la tendència, s'enfortirà sobretot quan Catalunya disposi d'un autogovern.

Quan la nostra societat tingui una classe política que es nodreix en la seva immensa majoria per destacats homes de cultura, creadors, metges, advocats, personalitats de professions liberals que no es professionalitzen en la política. En realitat són professionals del món de la cultura que incideixen en l'àmbit polític només quan les circumstàncies històriques ho exigeixen.

El cas d'Enric Prat de la Riba i de molts quadres dirigits de la "jove" Lliga són un bon exemple, però n'hi ha d'altres, com els consellers de la Generalitat a l'exili durant la presidència de Josep Irla. Hi trobem Pompeu Fabra, Josep Carner i Antoni Rovira i Virgili.

Cal afegir a tot això que Prat de la Riba, com a president de la Diputació de Barcelona, va saber identificar els millors i més capaços agents culturals de l'època i afavorir-los amb el seu patrocini per tal que desenvolupessin totes les seves potencialitats en benefici de tot el país.

Eugeni d'Ors va ser un actor cultural de primer ordre, compromès amb el redreçament cultural de Catalunya mentre Prat va viure. El cas de Pompeu Fabra també és comparable, ja que el polític va saber confiar-li la tasca de la normativització de la llengua catalana. O el cas de Rovira i Virgili, Pi i Sunyer, Puig i Ferrater, en els anys de predomini d'ERC.

El gran repte que té avui l'independentisme és aquest. Conciliar al voltant d'un projecte col·lectiu que sigui capaç de conjurar la immensa majoria de les voluntats dels protagonistes polítics i culturals de la nostra societat.

El camí de la llibertat política i de la cultura només es pot recórrer quan una societat l'emprèn majoritàriament, de manera solidària. De fet, com he intentat dir, des del naixement del catalanisme polític al segle XIX, amb moments de major i de menor cohesió, el cert és que hi ha hagut sempre una essencial unitat estratègica en favor del redreç de Catalunya, una coordinació entre els principals actors polítics i culturals.

El patriotisme catalanista ha estat una idea-força que ha aixoplugat a la immensa majoria dels grans noms de la nostra societat. A diferència de la societat basca, la societat catalana no ha aportat grans noms de la política i de la cultura a projectes nacionals, polítics i culturals diferents de Catalunya i el catalanisme.

Mirem-ho pel costat bo: si volem recuperar aquest camí conjunt de la llibertat i la cultura, ho hem de fer a través de polítiques actives, de fets. Això és ineludible.

Recuperar aquest camí sense una partida pressupostària és mantenir-lo en un espai de nostàlgia que el condemna a no assumir la responsabilitat històrica que tenim. Això significa que necessitem projectes compartits, planificació i acords institucionals. Projectes que reclamen molta feina, molta sala de màquines, molta seriositat, inversió permanent i responsable, sostenible en el temps. Necessitem acció de govern amb tota la seva determinació.

Per recuperar-nos de les discontinuïtats a què ens ha sotmès la història i de la desinversió i el desinterès a què la política ha sotmès la cultura, no en tenim prou només amb la voluntat i l'esforç. Necessitem polítiques actives. Només així podrem ajudar el talent que s'esmenta en el títol de la conferència. El repte, doncs, ja el tenim plantejat, i és enorme: cultura, llibertat, talent i república.

I tot això ho haurem de fer amb l'obligació d'haver de parlar de la construcció i la reconstrucció democràtica del país. La necessitat de pensar que no hi ha res garantit. Perquè això també és cultura, i és defensa cultural.

Hem de recuperar el valor intrínsec de les humanitats, i compartir el coneixement, gràcies a les noves formes culturals que ens permet la xarxa. Hem de potenciar la internacionalització de la cultura catalana, fonamental per saber què podem aportar a les altres cultures, per buscar el nostre lloc al món, per ser interlocutor. I sí, el reequilibri territorial, la Catalunya ciutat, el dret de tots els catalans a tenir les mateixes oportunitats, neixen en la comarca o en el barri que neixen.

Parlar del talent ja creat està bé, però això és el que ens hem trobat, no l'hem fet nosaltres. De vegades, fins i tot, ha crescut en contra de les institucions. Per tant, és

la nostra responsabilitat. És ara i aquí que a nosaltres ens cal posar les bases per a ser un país generador de talent. Talent nou.

És així com podem recuperar per a l'independentisme un relat cultural potent.

En termes específicament culturals, seria possible articular un projecte republicà que, en molts sentits, entronqués amb el projecte cultural de la Generalitat republicana i que contemplés algunes de les nocions que són clau en l'articulació de l'actual pensament polític neorepublicà. Algunes d'aquestes nocions són:

- a) l'absència absoluta de prerrogatives de cap mena;
- b) la cohesió de la comunitat política;
- c) la transparència respecte de l'actuació política mitjançant mecanismes de control;
- d) i, per damunt de totes, la llibertat entesa com la condició que permet el ple desenvolupament individual, no pas com a absència d'interferència (tal com s'entén en la tradició liberal clàssica) sinó com a absència de dominació (no pas viure sota un senyor bo sinó sota cap senyor en absolut, en la formulació de Ciceró).

Aquests eixos programàtics podrien fàcilment traduir-se en accions de política cultural que s'identifiquessin com a republicans ja en aquest moment, perquè formen part de les línies estratègiques amb les quals treballa l'actual consellera de Cultura.

És així que em permeto enumerar algunes de les nocions que poden donar cos a un projecte republicà en clau cultural:

- a) L'absència de prerrogatives i concessions ha de tenir, també, una traducció en l'àmbit cultural, que és sovint titllat d'elitista. Hem de vertebrar la idea de **la cultura com un dret social** i introduir els **ensenyaments artístics i musicals** amb força a l'educació primària, especialment a

aquelles escoles que concentren alumnat amb menys avantatges socials (Hi ha projectes com Escola Nova 21 que ens marquen el camí).

Hem d'aprofitar allò que representa la plataforma excepcional de difusió que és la **CCMA**, per a la difusió de continguts culturals. La cultura avui passa més que mai pel món de la imatge, el so i la veu.

b) La cohesió de la comunitat política ha de permetre'ns recuperar i actualitzar la idea de la **Catalunya-ciutat** de Gabriel Alomar. Actuacions com la compleció del projecte de la **Xarxa d'Arxius Comarcals** (un arxiu per a cada capital de comarca), iniciat el 1932 pel primer conseller de Cultura de la Generalitat contemporània, Bonaventura Gassol, i que en pocs anys pot ser finalitzat (només en falten tres: Alta Ribagorça, Moianès i Barcelonès) han de ser enteses en aquesta lògica: un equipament nacional de capçalera —en aquest cas, l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)— i una xarxa d'arxius vinculats telemàticament entre ells i també amb l'ANC, que vertebrin un autèntic sistema nacional.

Aquest mateix esquema és aplicable en el cas de les **biblioteques** i estem a punt d'obtenir, finalment, un carnet i catàleg únic i un servei de préstec interbibliotecari també únic per a tot el país. Estem treballant en l'ordenació del Sistema de Lectura Pública de tal manera que les funcions que fan totes les biblioteques públiques de Catalunya (Biblioteca de Catalunya, Biblioteques Públiques de capitals de província i biblioteques municipals) puguin respondre igualment a una lògica de biblioteca nacional que desplega els seus rizomes per tot el territori.

Es pot fer i hem de fer molta feina, en aquesta mateixa línia, per tal que altres equipaments nacionals com el **Teatre Nacional de Catalunya** o el **Museu Nacional d'Art de Catalunya**, però també el **Teatre del Liceu** o l'**Auditori de Barcelona** (o l'**Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya**) i tantes i tantes institucions i iniciatives culturals esteses per tot el territori, compleixin igualment aquesta funció de capçalera, la qual cosa vol dir fer efectiva una vinculació (a efectes de prestació de

serveis i de fer girar espectacles o exposicions) amb els equipaments d'arreu del territori, la qual actualment encara té moltes mancances.

Per cohesionar una comunitat política des d'un punt de vista cultural són indispensables actuacions decidides que facin valdre la cultura nacional. Això, en el cas de la cultura catalana, implica de manera necessària emprendre **polítiques positives** (hem de desterrar l'expressió *discriminació positiva*) que permetin a la indústria cultural catalana fer front a indústries culturals foranes.

Això s'hauria de concretar mitjançant la **preservació del patrimoni musical** propi (Catalunya disposa d'una nòmina de compositors canònics perfectament homologable a la de qualsevol altre país europeu i no ha obtingut mai el reconeixement que li correspondria: Morera, Toldrà, Gerhard, Homs, Blanca Selva, Montserrat Campmany, Joan Guinjoan, Benet Casablanca...), el **suport a la creació i la interpretació en tots els àmbits** (musical, artístic, cinematogràfic, literari...) i l'aposta per la **difusió estratègica** de la cultura nacional, també en tots els àmbits.

La mateixa idea de la Catalunya-ciutat en clau de cohesió de la comunitat política nacional es pot fer efectiva d'una manera important mitjançant l'extensió de mesures de cooperació entre institucions amb competències culturals com les que preveu la imminent instauració de la Mancomunitat Cultural amb les Diputacions, que presentarem ben aviat. Per primera vegada al nostre país, la política cultural de les principals institucions del país seran coordinades. Coordinació que volem estendre als ajuntaments catalans. Aquest país ha de sumar totes les seves institucions per tenir una política cultural nacional.

c) Aquest darrer aspecte ens permet enllaçar amb l'eix de la transparència i l'exercici de mecanismes de control com un dels valors que hauria de guiar una política cultural republicana. En una matèria com Cultura, les competències de la qual estan repartides entre Generalitat, Diputacions i Ajuntaments, **la Generalitat té el deure de liderar una acció política coordinada entre administracions.**

Superar la divisió administrativa, bo i respectant l'autonomia dels governs locals i provincials, hauria de ser un objectiu que la Generalitat fes seu en tots aquells àmbits d'actuació on això és possible i, de manera especial, en la política cultural.

En aquest sentit, el còmput del pressupost destinat a la Cultura no pas en termes de percentatge del pressupost de la Generalitat sinó en euros per habitant, tal com el va exposar l'actual consellera de Cultura a la Comissió de Cultura del Parlament de Catalunya el 10 de juliol del 2017, representa un autèntic canvi de paradigma econòmic cultural amb enormes possibilitats de desplegament.

També dins d'aquest mateix àmbit estem essent i hem de ser cada vegada més proactius a l'hora de facilitar dades econòmiques sobre temes culturals. També aquelles **dades incòmodes** que, durant anys, s'ha evitat facilitar. Volem una cultura crítica i autocrítica. Aquest ha de ser el primer pas per avançar cap a una racionalització de la despesa pública en Cultura.

d) Finalment, en el foment de la noció de llibertat republicana entesa com a absència absoluta de dominació, no pas com a simple absència d'interferència a l'hora de desenvolupar un projecte vital, la cultura hi hauria de jugar un paper clau.

Una noció republicana de la cultura hauria de saber jugar un paper també transformador en el terreny de l'oci i l'entreteniment per conquerir l'estatut d'instrument alliberador que li pertoca.

En la línia que ha apuntat en diverses ocasions una autora que també podem ubicar en l'òrbita dels actuals pensadors polítics republicans, Martha Nussbaum (per exemple a: *Sense ànim de lucre. Per què la democràcia necessita les humanitats*, Arcàdia, 2011), **la cultura és un revulsiu indispensable per fomentar el pensament crític**, sense el qual la societat quedaria a la mercè de poders fàctics de tota mena que farien impossible el desenvolupament d'una vida digna i realment lliure.

En l'actual conjuntura de repressió i retrocés de drets civils i polítics (que Catalunya viu de manera paradigmàtica però que es pot percebre com un fenomen a l'alça en diversos països europeus) la cultura està cridada a recuperar, com ha fet tantes vegades al llarg del segle XX, el seu caràcter de denúncia i d'arma civil contra la injustícia i els dèficits democràtics.

La qual cosa ens torna a entroncar en l'origen de tot plegat. Perquè el catalanisme no ha estat tampoc, mai, un fenomen d'idealització de Catalunya ni dels seus habitants, més aviat el contrari, ha estat un fenomen de cultura de primer nivell que ha desvetllat la consciència catalana del seu endormiscament i de la seva autosatisfacció. Fins i tot, potser en un grau massa elevat.

Recordeu la ironia de Pompeu Fabra quan va dir que “el català és un dels tipus humans a qui agrada més barallar-se per coses sense transcendència; i per les transcendents, també”. L'independentisme ha de seguir necessàriament, aquesta mateixa via d'autoexigència col·lectiva.

Vaig acabant. El cert és que foren la guerra civil i el franquisme els dos moments històrics que van destruir la unitat catalanista de la llibertat i la cultura anterior al conflicte. Franco sabia molt bé què es feia. I aquest trencament arriba fins a la nova restauració monàrquica 'joancarlista'.

Hi ha una gran diferència, essencial, entre la majoria de polítics de la transició cap a la democràcia de 1978, desvinculats de cap tradició política, de cap lligam amb el model polític i cultural de la Generalitat republicana i els polítics que sí que se'n sentien hereus i continuadors.

És el que representa, per exemple, la figura de Josep Benet. Mentre uns defensaven una oposició essencial, irreconciliable, apresada en textos acadèmics internacionals, entre dreta i esquerra, i entre política i cultura, d'altres polítics i homes de cultura defensaven el principi d'unitat nacional catalanista, noucentista, integradora. La necessitat de conciliar al país en el seu conjunt per damunt de les divisions i les oposicions partidistes.

Volem donar-li a aquest país el projecte que li cal? Doncs ens cal tornar a posar la cultura i la llibertat al servei de la creació d'un marc de referència propi per a un país lliure cohesionat sobre la base de l'humanisme i el cosmopolitisme i les lluites compartides. Ens hi va la vida mateixa com a societat.

Deixeu-me acabar amb un parell de cites. La de Lluís Nicolau d'Olwer, que deia així: "Només amb la llibertat política podria la nostra terra assegurar-se la persistència i l'expandiment de la seva cultura."

I amb un petit fragment de l'Oda a Catalunya de l'Armand Obiols:

*Ni que impossible fossis, els fills t'hem escollit,
pagats de l'ardu esforç de cada dia.
Si res no eres, ets aquest punyent delit!
I la tossuda sang que en el congost del pit
en mots distints al nostre bleix canvia.*

*Ocultat com la vena de pedra sense greny
o en un triangle de verdor, palesa,
en mantinguda roca o en desistit areny
la llibertat ets tu, presa en el flux congreny
de la teva patètica incertesa!*

Moltes gràcies.